

Ženíjní zabezpečení útočné operace frontu

Podplukovník Jaroslav Šebek

Autor uvádí jaké jsou cíle a úkoly ženíjního zabezpečení v útočné operaci frontu a na základě toho rozpracovává otázky plánování a organizace ženíjního zabezpečení v jednotlivých fázích útočné operace frontu (při přeskupování vojsk, vedení útočné operace, zasazení druhého sledu a odrážení protíúderu nepřítele).

Použití zbraní hromadného ničení a zejména raketových zbraní s jadernými náložemi ovlivnilo vedení útočných operací. Podstatně se zvýšilo tempo útočných operací a vzrostl i význam ženíjního zabezpečení. K úkolům ženíjního zabezpečení, které byly plněny v průběhu 2. světové války, přibýly některé nové úkoly, jako např. překonávání rozsáhlých zamořených prostorů, protiatomová ochrana vojsk a bojové techniky, protipožární opatření, likvidace následků zbraní hromadného ničení.

Se zvětšením rozmachu útočné operace frontu zvýšil se podstatně i rozsah úkolů ženíjního zabezpečení, přičemž lhůty pro jejich splnění se zkrátily téměř na polovinu. Úkolem číslo jedna pro ženíjní vojsko je zabezpečit pohyb vojsk na bojišti v požadovaných tempích a bez ohledu na denní či roční dobu a meteorologické podmínky.

Ženíjní vojsko, které je vybavené dokonalou technikou s vysokou efektivností práce, je schopno úkoly ženíjního zabezpečení splnit jen při účelném použití ženíjních sil a prostředků a ve spolupráci se všemi druhy vojsk a mimovojskovými složkami.

Rychlé změny situací budou klást značně vysoké nároky i na organizační schopnosti štábu náčelníka ženíjního vojska frontu. V některých případech mohou např. armády prvního sledu na jednotlivých směrech prolomovat úspěšně obranu nepřítele a současně na jiných úsecích mohou přecházet do dočasné obrany.

Pro úspěšné ženíjní zabezpečení útočné operace frontu má rozhodující význam i pevné a neselehávající spojení se všemi ženíjními útvary a svazky, které plní úkoly frontu.

Neméně důležitým předpokladem úspěšného provedení ženíjního zabezpečení útočné operace frontu je i účelně organizované, materiálně technické zabezpečení všech složek, které se na ženíjním zabezpečení podílejí.

CÍLE A ÚKOLY ŽENIJNÍHO ZABEZPEČENÍ ÚTOČNĚ OPERACE FRONTU

Cílem ženíjního zabezpečení útočné operace frontu bude vytvořit příznivé podmínky pro časové i prostorové zvládnutí úkolu uloženého frontu.

Ke splnění tohoto cíle bude ženíjní vojsko plnit hlavně tyto úkoly:

- zabezpečovat vysoké tempo pohybu útočné sestavy frontu tak, aby bylo zabezpečeno tempo útoku 80 až 100 km i více za den a přeskupení armád druhého sledu nebo záložních armád v tempu 300 až 400 km za den. Tato opatření budou prováděna na směrech plánovaných manévřů i teritoriálním způsobem. Opatření na směrech budou plněna hlavně péčí prvního sledu armád a opatření prováděna teritoriálním způsobem hlavně péčí frontu;
- provádět ženíjní průzkum, přičemž speciálních průzkumných jednotek bude používáno zpravidla k plnění průzkumných úkolů v týlu nepřítele;
- odtarasování, prováděné prostředky výbušnými (hlavně raketovými odtarasovacími) i mechanickými. Při plnění tohoto úkolu dochází k určitému přeskupení odtarasovacích prostředků se zřetelem na ty typy zátarasů a překážek, která budou vojska v průběhu útočné operace překonávat. V soudobých bojových podmínkách budou útočící vojska převážně překonávat rozsáhlé zamořené prostory, vzniklé atomovými údery. Výbušné zátarasy budou pak zpravidla centralizovány do prostorů důležitých křižovatek a přirozených překážek. Má-li být dosaženo potřebného tempa útoku, bude třeba, aby úkoly průzkumu, zátarasování a odtarasování byly plněny s předstihem před postupujícími čely vlastních vojsk;
- manévř zátarasy, s cílem zabezpečit spolehlivou ochranu odkrytým bokům útočných sestav; ztížit manévř nepřítele a zabezpečit co největší volnost manévru a pohybu

vlastních vojsk vpřed. Tato opatření budou mít zvláště veliký význam v soudobých podmínkách, kdy vojska budou útočit na jednotlivých směrech, bez vzájemného styku a mnohdy i samostatně, odtržené od hlavních sil armád. Zatarasování na osách přesunu úderných uskupení nepřítele, vytvoří nejen příznivé podmínky pro manévr vlastních vojsk, ale i k ničení protiúderných uskupení nepřítele zbraněmi hromadného ničení. Pro manévr zatarasy na stupni armáda a front bude stále více používáno prostředků letectva;

- zabezpečovat násilný přechod vodních toků v takovém tempu, v jakém povedou vojska boj na přístupech k řece. Překonávání přirozené překážky nesmí podstatně snížit tempo útoku. Při zabezpečování násilného přechodu vodních toků z chodu, kdy útočící vojska budou přecházet hlavně pomocí obožitelných transportérů na široké frontě, bude položen důraz na mostová přepraviště a na přepraviště brodová a podvodní. Tyto druhy přepravišť, vzhledem k značně vyšší kapacitě přepravy oproti ostatním typům přeprav, budou především zabezpečovat úspěch násilného přechodu vodního toku. Mosty na plovoucích podporách budou zřizovány hlavně na stupni divize a výše, přičemž mosty polopermanentního charakteru budou zřizovány zpravidla péčí armády a frontu. K zjednodušení dalších organizačních opatření budou mít všechna přepraviště stejnou únosnost 60 t.

Při organizaci násilného přechodu z chodu bude třeba všestranně využít úspěchu vzdušných výsadek k vytvoření předmostí, k rychlé stavbě mostů a k zmocnění se stávajících přeprav.

Při posuzování podmínek, které mohou zabezpečit úspěch násilného přechodu vodního toku, nutno vzít v úvahu i všechny důležité hydrotechnické objekty, které se na vodním toku v útočném pásmu nacházejí. Je třeba si uvědomit, že právě tyto objekty mohou násilný přechod usnadnit nebo ztížit. Nelze vidět pouze objekty, které se nacházejí ve vlastním pásmu útoku, ale i ty, které se nacházejí u sousedů a které mohou ovlivnit násilný přechod.

V operačním měřítku lze mluvit o jakési předběžné úpravě přirozené překážky k usnadnění vlastního přechodu. V rámci této úpravy může být na příklad provedeno rozrušení umělých objektů na vodních tocích, jako jsou přehrady a jezy. Jejich rozrušení stávají se celé úseky, které byly dříve nebrodné, brodnými. Rozrušení objektů však může dojít k vážným zátopám a k rozbahnění terénu, což může násilný přechod podstatně ztížit. Protože půjde zpravidla o objekty operačního významu, bude o jejich vyřazení rozhodovat zpravidla armáda nebo front;

- zabezpečovat provedení skrytého manévru a klamání v rámci operačního maskování a tím dopomáhat k prvku překvapení. Hlavním cílem operačního maskování bude svést údery zbraní hromadného ničení nepřítele na klamné cíle. Se zřetelem na charakter opatření v rámci operačního maskování bude hlavním organizátorem front. Při vytváření klamných prostorů soustředění a pochodových proudů je nutno položit těžiště hlavně na znázornění tankových svazků a raketových prostředků, které budou přednostně vyhledávány a ničeny nepřítelem. Je nutno též zdůraznit, že zámysl operačního maskování u frontu je jeden a na jeho realizaci se podílejí front, armády i divize;
- využitím ženižní techniky a ženižního materiálu napomáhat k ochraně živé síly a bojové techniky před účinky zbraní hromadného ničení;
- budováním velitelských stanovišť vytvářet příznivé podmínky k zabezpečení velení vojskům.

Ably mohly být tyto úkoly splněny, je třeba snížit v průběhu vedení bojové činnosti manévr ženižními silami a prostředky na nejmenší míru, komplexně mechanizovat všechny ženižní práce. Ženižní síly a prostředky používat víceúčelově. Toto vše ovlivní organizaci ženižního zabezpečení útočné operace frontu do té míry, že ženižní jednotky s ohledem na ztížené možnosti manévru bude nutno připravit a materiálně zabezpečit tak, aby mohly plnit v případě nutnosti vedle hlavního úkolu i úkol podstatně rozdílný. Tak např. ženižní jednotky určené pro odtarasování, aby mohly plnit i zatarasování, nebo ženižní jednotky, které provádějí ženižní průzkum, aby byly schopny svými prostředky i ničit zbraně hromadného ničení. Tyto požadavky, které vyplývají ze soudobých podmínek, vyžadují upustit od úzké specializace ženižních jednotek a útvarů.

K frontovým úkolům, které budou plnit ženižní útvary a svazky bezprostředně podřízené frontu, bude patřit především ženižní zabezpečení zasazení operačních záloh frontu nebo armády druhého sledu; provádění ženižního průzkumu na celou hloubku frontové operace; manévr zatarasy při odrážení protiúderných skupení nepřítele; zabezpečení velení; účast při odtarasování a budování prostorů rozptýlení

operačních záloh a armád druhého sledu; účast na úkolech v rámci operačního maskování.

Plnění úkolů ženíjního zabezpečení v soudobých bojových podmínkách je charakterizováno vysokou účastí vševojskových útvarů, zvláště při odtarasování a úpravě cest.

USKUPENÍ ŽENIJNÍCH SIL PŘI ORGANIZACI ŽENIJNÍHO ZABEZPEČENÍ ÚTOČNĚ OPERACE FRONTU

Na plnění frontových úkolů ženíjního zabezpečení v průběhu útočné operace frontu se účastní celá řada ženíjních útvarů a svazků a mimovojskových ozbrojených složek. Pro plnění frontových opatření může mít front k dispozici do dvou ženíjních brigád, jednu stavební brigádu, jednu pontonovou brigádu, do dvou praporů ženíjních strojů a do dvou praporů maskovacích.

Ženíjní brigády budou používány k zesílení armád pro plnění armádních úkolů a též k plnění frontových opatření. Při přidělování ženíjní brigády nebo její části některé z armád nutno dbát na to, aby pro zlepšení organizačních opatření a usnadnění velení, byly svazky přidělovány pouze o jeden a ve výjimečných případech o dva stupně níže. Při přidělování ženíjních útvarů armádám je třeba přihlídnout k tomu, aby každý svazek armády byl zesílen aspoň jedním ženíjním praporem a pro zabezpečení armádních úkolů, měla armáda možnost organizovat 1 až 2 pohyblivé odřady zatarasovací (každý v síle do jednoho ženíjního praporu), ženíjní zálohu v síle 1 až 2 ženíjních praporů a dále měla k dispozici ještě 1 až 2 ženíjní prapory pro zabezpečení míst velení a k úpravě armádních cest.

Množství přidělených ženíjních posilových prostředků armádám, ovlivní vedle předvidaných úkolů, úloha a místo armády v sestavě frontu.

Jestliže je armáda zesílena několika ženíjními prapory bez velitelství ženíjní brigády, pak tyto útvary z důvodů snazšího velení a jejich zabezpečení z hlediska materiálního i hospodářského vstupují do sestavy organické ženíjní brigády.

Při vedení útočných operací v soudobých bojových podmínkách může být armádě přidělen nový vševojskový svazek ze zálohy nebo od sousední armády. Zároveň s tímto svazkem přejde do podřízenosti i posilový ženíjní útvar, kterým byl tento svazek původně zesílen. Tyto možné změny v podřízenosti jsou plně v souladu se zásadou, že v soudobých bojových podmínkách je nutno se dívat na důsledné využívání organických útvarů a materiálu pouze v rámci příslušných vševojskových svazků a svazů jako na přežitek, který v podstatě míře ztěžuje rychlou organizaci ženíjního zabezpečení.

Z ženíjních brigád frontu mohou být organizovány 1 až 2 pohyblivé odřady zatarasovací frontu v síle 1 až 2 ženíjních praporů.

Posilový prostředek je armádě přidělován zpravidla již pro plnění určitého úkolu, a proto může být vybaven potřebnou technikou nebo ji může dostat od posilovaného svazu. Bude to podstatně ovlivněno charakterem úkolu, materiálními možnostmi a konečně i časem, který bude k dispozici pro provedení příprav před zahájením plnění úkolu. Vyžaduje to však pečlivou součinnost mezi příslušnými ženíjními náčelníky.

Možnost širokého použití má i stavební brigáda. Zůstává zpravidla v podřízenosti frontu a její útvary se armádám obvykle nepřidělují. Stavební brigády se především používá k úpravě silniční sítě pro zabezpečení přesunu operačních záloh a některých jejích útvarů může být použito k budování velitelských stanovišť frontu, k souvislému odtarasování terénu a ke zřízení mostových přepravišť, převážně na pevných podporách. Ve zvláštních případech může být stavební brigády použito i ke zřízení složitějších opevnovacích objektů. Stavební brigáda plní své úkoly zpravidla za týlovým prostorem armád prvního sledu, kde práce mají teritoriální charakter. To znamená, že útvarům stavební brigády nejsou určovány při úpravě silniční sítě směry, tak jako je tomu při úpravě silniční sítě armádami, ale prostory, ve kterých je prováděna údržba silniční sítě v celku.

Velikost těchto prostorů bude různá a bude se řídit hlavně hustotou silniční sítě v daném prostoru, členitostí terénu a množstvím citlivých míst, která mohou v podstatě ovlivnit sjízdnost silniční sítě. Útvary stavební brigády, které byly určeny k údržbě silniční sítě, soustřeďují se zpravidla v blízkosti těch klíčových komunikačních uzlů, které mají pro zabezpečení průjezdnosti daného prostoru rozhodující význam.

Úprava silniční sítě bude spočívat především ve zřízení objížděk všech citlivých míst. Při plnění těchto úkolů budou útvary stavební brigády pracovat v těsné součinnosti s jednotkami a útvary CO, hlavně silničními a mostními, jejichž úkoly budou obdobné. K plnění těchto úkolů může být využito i civilních pracovníků.

Dalším prostředkem frontu může být pontonová brigáda, která bude plnit úkoly frontu

i úkoly armádní, jestliže bude některý z útvarů brigády armádě přidělen. Armáda prvního sledu může být podle úkolu a charakteru přirozených překážek, se kterými se při plnění úkolu setká, zesílena jedním a ve výjimečných případech dvěma pontonovými prapory od pontonové brigády frontu.

Pontonová brigáda bude zřizovat mosty na plovoucích a pevných podporách; přívozová přepraviště zpravidla jen na širokých řekách, při využití samohybných přívozů typu GSP o únosnosti 50 t. Pontonové brigády může být použito i k údržbě silniční sítě a v případě potřeby i k zatarasování, odtarasování a pro opatření v rámci operačního maskování.

Praporů ženíjních strojů lze se zřetelem na charakter úkolu použít buď samostatně nebo v součinnosti s některým ženíjním útvarům (svazkem), hlavně se stavební brigádou. Bude ho zpravidla používáno pro stavbu velitelských stanovišť, pro udržování silniční sítě a zřizování složitějších opevňovacích objektů, hlavně objektů PAO. Tyto práce budou mít převážně teritoriální charakter.

Maskovacích útvarů bude používáno hlavně k provádění opatření v rámci operačního maskování.

Mimo těchto hlavních útvarů a svazků může mít front ještě k dispozici další speciální útvary, jako např. jednotky hydrotechnické, strojní apod.

Z uvedeného přehledu vyplývá, že je nutno upustit od přílišné specializace ženíjních útvarů a snažit se o jejich víceúčelové použití v souladu s požadavky bojových podmínek.

PLÁNOVÁNÍ ŽENIJNÍHO ZABEZPEČENÍ ÚTOČNĚ OPERACE FRONTU

Způsob plánování ženíjního zabezpečení na stupni frontu v soudobých podmínkách operace se bude podstatně lišit od dřívějších forem plánování. Musí zabezpečit tyto základní požadavky:

- vytvořit příznivé podmínky k rychlému provádění všech plánovaných opatření. Základním plánovacím dokumentem bude pracovní mapa a hlavním prostředkem předání rozkazu bude ústní rozkaz, který se bude pouze dodatečně stvrzovat písemně;
- vytvořit příznivé podmínky k zabezpečení souběžného plánování vydáváním předběžných nařízeních a osobním stykem s náčelníky ženíjního vojska armád.

Plán ženíjního zabezpečení útočné operace frontu bude v podstatě tvořit pracovní mapu, zpracovanou na podkladě zámyslu a rozhodnutí velitele frontu a na podkladě operační směrnice HV.

Oproti dřívějším formám plánování ženíjního zabezpečení (nejdříve byl zpracován plán ženíjního zabezpečení, na jehož podkladě byly pak vydávány příslušné směrnice armádám a rozkazy ženíjním útvarům a svazkům frontu) došlo ke kvalitativní změně. V soudobých podmínkách operace se vydávají nejdříve směrnice a rozkazy, a potom se teprve sestavují ostatní dokumenty, které mají v podstatě již jen charakter registrační a kontrolní.

Plánování ženíjních opatření provádí se v pracovní mapě grafickou formou, při využívání mechanizace všech štábních prací v široké míře.

Pracovní mapa náčelníka ženíjního vojska frontu zpracovává se v měřítku, jako pracovní mapy operačního oddělení frontu. Bývá to zpravidla měřítko 1 : 200 000. Dílčí podklady mohou být pak zpracovávány na mapách o měřítku 1 : 500 000 nebo 750 000. K usnadnění vzájemné spolupráce mezi štábem frontu a štáby armád je třeba, což konečně potvrdily i zkušenosti ze cvičení, aby front i armády vedly své pracovní mapy o stejném měřítku.

Do map se zakreslují nebo se k nim přikládají potřebné tabulky, které obsahují přehled rozdělení a použití ženíjního vojska frontu, hrubý přehled materiálně technického zabezpečení a přehled o plnění úkolů ženíjního zabezpečení v jednotlivých údobích.

Kromě této základní mapy může být ještě např. podle možností vedena výkazová mapa ženíjních opatření a mapa materiálně technického zabezpečení, kde jsou podrobně zanášeny všechny ženíjní sklady a dílenské prostředky frontu, jejich manévry a rozložení ženíjního materiálu.

Mimo těchto podkladů zpracovává se schema spojení s ženíjními útvary a svazky frontu.

Velkou pozornost je třeba věnovat vedení radiační situace v pracovní mapě. Pozornost je nutno věnovat nejen pozemním výbuchům, ale i vzdušným, poněvadž k účelnému plánování úpravy silniční sítě je třeba mít přehled nejen o terénu zamofeném radioaktivními látkami, ale i o závalech, které vznikly výbuchy atomových zbraní na silniční sítí.

V dřívějších bojových podmínkách se plánování útočné operace frontu i plánování ženíjního zabezpečení omezovalo zpravidla na jednu možnou variantu.

V soudobých podmínkách, které se vyznačují rychlými změnami situace, je nutno se vyhnout jakékoli náhodě. Proto, hlavně v počátečním období války bude třeba mít připraveno několik variant ženíjního zabezpečení a podle vývinu situace bude volena ta nejvhodnější.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ PŘESKUPENÍ VOJSK PŘED A V PRŮBĚHU VEDENÍ ÚTOČNÉ OPERACE

Při zabezpečování přeskupení vojsk frontu před zahájením útočné operace a v jejím průběhu musí být hlavní úsilí ženíjního zabezpečení zaměřeno na:

- zabezpečení rychlého přesunu do určených prostorů rozptýlení a odtud na určené čáry zasazení;
- utajení přeskupení.

Ženíjní zabezpečení přeskupení bude v podstatě ovlivňovat situace, ve které bude útočná operace frontu připravována. Zda půjde o pokračování předchozí frontové operace, či o zasazení vojsk přímo z prostorů rozptýlení v počátečním období války.

Zabezpečení rychlého přesunu do určených prostorů a na určené čáry, bude zabezpečováno úpravou a údržbou maximálního počtu silnic a cest, které budou v určených pásmech přesunu. Jestliže např. dříve vyhovovaly pro zabezpečení přesunu svazku dvě cesty, pak v soudobých podmínkách bude třeba pro svazek zabezpečit 3 až 4 cesty i více a pokud možno jednu cestu záložní podle kapacity stanoveného pásma. Při plánování zabezpečení přesunu je nutno uvažovat i s úpravou cest rokádních, aby při vzniku rozsáhlých závalů byl umožněn přechod přesunujících se svazků z jedné komunikace na druhou. Větší počet cest umožní nejen rychlejší přesun vojsk, ale zvyšuje i ochranu proti ničivým účinkům atomových zbraní. Na cestách bude nutno zesílit všechny objekty na únosnost 60 t. Vzhledem ke krátkosti času na úpravu cest bude pravděpodobně nutné, aby pro přesun nejtěžší techniky byly vyhrazeny zvláštní osy, jejichž objekty by mohly být zesíleny v požadovaných lůžkách.

Na všech osách určených pro přesun svazků budou v citlivých místech zřizovány objezdy. Jako objezdy bude využíváno především stávajících cest, zpravidla nižší kategorie.

Závažnou otázkou zůstává rovněž zabezpečení přechodu přeskupujících se vojsk frontu přes přirozené překážky. Aby nedocházelo ke zbytečnému zdržení při zničení stávajících přechodů, zřizuje se zpravidla na 2 až 3 objekty jeden objekt záložní. Představuje-li přirozenou překážku řeka, vysunují se do blízkosti těchto přechodů mostní soupravy (hlavně armád a frontu), aby v případě nezbytnosti zabezpečily přechod vojsk stavbou mostů.

Přeskupování vojsk frontu bude prováděno z hlediska utajení zpravidla v noci. Přes den budou přeskupující se vojska zaujímat prostory denního odpočinku, které musí být voleny tak, aby vojskům poskytovaly nejen dobrou ochranu před ničivými účinky zbraní hromadného ničení, ale aby bylo zabezpečeno i dobré maskování a možnost rychlého výjezdu. Proto nejvhodnějším nebude vždy silně členitý terén s málo rozvinutou sítí cest, která by při zavalení znemožnila rychlé opuštění prostoru.

Vlastní přeskupení vojsk frontu bude obvykle spojeno s prováděním operačního maskování. Klamání nepříteli při přeskupování vojsk frontu bude spočívat především ve vytváření klamných prostorů rozmístění svazků, v organizování klamných přesunů a ve vytváření mylných představ u nepříteli o směru hlavního úderu přeskupujících se vojsk. Cesty pro skutečný přesun vojsk frontu je nutno volit tak, aby v prostoru dosahu pozemních radiolokátorů nepříteli, procházely pokud možno stíněnými místy a tam, kde to nebude možné, bylo prováděno rušení.

Vhodným prostředkem, který umožňuje klamání i maskování přeskupujících se vojsk, jsou koutové odrážače. Při tom je nutno si však uvědomit, že tohoto prostředku nebude vždy možno použít za všech okolností.

V prostorech denního odpočinku nebudou zpravidla prováděny žádné složitější ženíjní práce. Půjde zde hlavně o pečlivé maskování, zřízení okopů k ochraně živé síly a o úpravu vjezdů a výjezdů, kde to bude zapotřebí. Vojska se zde rozmísťují podél cest tak, aby mohla rychle pokračovat v přesunu v určené sestavě.

Na úpravě silniční sítě při zabezpečení přeskupování vojsk frontu se budou v závislosti na situaci podílet i ženíjní útvary a svazky frontu a armád, tak i v mnoha případech i přeskupující se svazky. Vlivem rychle se měnící situace může totiž dojít i ke změnám směrů a čar zasazení podél fronty i ve směru k frontě, takže přeskupující vojska se mohou objevit v terénu ženíjně nepřipraveném. Přesto však se zřetelem k plánovitému

využití všech prostředků je třeba určit čáry, po které jednotlivé stupně nesou odpovědnost za úpravu cest. Front svými silami a prostředky bude upravovat cesty zpravidla teritoriálním způsobem od zadní hranice týlových prostorů armád dále do hloubky. Tyto frontové úkoly může plnit stavební brigáda, pontonové útvary a prapory ženijních strojů.

Přeskupování vojsk představuje citlivé období operace, kdy činnost nepřítel by mohlo dojít k obtížné situaci pro vlastní vojska. Proto i zde bude hrát významnou úlohu manévr zátarasů, na kterém se budou podílet hlavně pohyblivé odřady zatarasovací všech stupňů. Je proto nutné, aby včas byl proveden dohovor mezi jednotlivými stupni velení, pokud jde o směry a čáry jejich zasazení.

Front bude připraven přehradit ty směry, na kterých se může projevit činnost operačních záloh nepřítel. Front bude zpravidla organizovat dva pohyblivé odřady zatarasovací v síle 1 až 2 ženijních praporů, s možností přehrazení směru kolem šesti km na jeden prapor.

Při plánování ženijního zabezpečení útočné operace frontu v počátečním období války je prováděna celá řada ženijních opatření k ochraně státní hranice. Ochrana státní hranice neznamená v žádném případě všeobecný přechod vojsk do obrany, ale je jí nutno chápat jako zabezpečení čar rozvinutí svazků, které přecházejí na směr hlavního úderu do rozhodné útočné činnosti. Na směrech vedlejších pak půjde o zabezpečení boků a křídel úderných uskupení.

Proto právě v počátečním období války kromě manévru zátarasů, který bude představovat hlavní prostředek k zabezpečení úderného uskupení vojsk frontu, budou zřizovány hlavně na směrech pasivních zátarasů statické. Avšak i tento systém zátarasů musí zabezpečit v případě potřeby manévr vlastní vojsk, neboť vlivem změny situace se ze směru pasivního může stát směr aktivní. Se zřetelem k uvedeným okolnostem a hlavně k tomu, že pro zřizování statických zátarasů nebude vždy dostatek sil a času, nutno přihlížet na tento systém zátarasů jako na zastaralý, který bude mít oprávnění pouze na některých úsecích, za mimořádně příznivých podmínek pro jeho vytvoření. Při ochraně státní hranice i při dočasném vynuceném přechodu části vojsk frontu do obrany je nutné, aby statické zatarasování bylo usměrňováno do prostoru takticky i operačně důležitých komunikačních uzlů a objektů, které budou mít pro činnost vojsk nepřítel rozhodující význam. Oprávnění tohoto systému zátarasů vyplývá i z toho, že úderná skupení se budou především snažit útočit v předbojových sestavách pro udržení plánovaného tempa útoku. Proto jakékoli jejich zdržení — ať již při obcházení uzlu zátarasů nebo při jeho dobývání — vytvoří příznivé podmínky k ničení uskupení nepřítel zbraněmi hromadného ničení.

Další důležitou podmínkou úspěšného ženijního zabezpečení přeskupení vojsk frontu je včasné provedení všech ženijních opatření. Toto si vyžádá i včasné přidělení potřebného ženijního materiálu a posilových ženijních sil. Manévr ženijními silami a prostředky tak, jak byl znám v podmínkách použití klasických zbraní, je v soudobých podmínkách boje již nevyhovující. Ženijní jednotky a útvary je třeba přidělit tak, aby měly dostatek času k organizaci součinnosti s těmi útvary či svazky, se kterými budou plnit společně bojové úkoly. Přidělení posilových útvarů a svazků je vhodné provést nejméně jeden den před zahájením vlastní bojové činnosti.

V průběhu operace může dojít ke změně podřízenosti celých svazků od jedné armády k armádě druhé. Takovým způsobem se může stát, že na příklad ženijní prapor armádní ženijní brigády, kterým byl svazek, u něhož došlo ke změně podřízenosti zesílen, vejde do podřízenosti armády druhé. Odebrání posilového ženijního útvaru tomuto svazku v průběhu operace a jeho nahrazení ženijním útvarem z počtu ženijní zálohy armády sousední, je v podstatě nereálné. Proto soudobé podmínky si vynutily opustit zásadu, aby organické ženijní síly a prostředky byly vždy v sestavě příslušného svazku či svazu. Je to pochopitelné i z toho důvodu, že vysoké tempo operace neumožní složitější manévr a přeskupení ženijních sil. Proto otázka systemizace ženijních sil a prostředků, jak byla dříve známa, není již rozhodující.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ VEDENÍ ÚTOČNÉ OPERACE FRONTU V HLOUBCE OBRANY NEPŘÍTELE

Soudobé vybavení armád a frontu mohutnou raketovou technikou umožňuje provést úder na celou hloubku obrany nepřítel a zabezpečit tak průlom celé obrany nepřítel při průměrném bojovém tempu 8 až 10 km za hodinu.

Na udržení požadovaného tempa útočné operace v hloubce obrany nepřítel, se bude v podstatné míře podílet ženijní vojsko.

Charakter ženíjního zabezpečení bude mít řadu zvláštností. Zvláštnosti budou ovlivňovány hlavně charakterem zahájení útočné operace frontu a to, půjde-li v podstatě o pokračování frontové operace předchozí nebo o operaci, která byla zahájena v počátečním období války.

Úsilí ženíjního zabezpečení při těchto variantách bude zaměřeno na zabezpečení vysokého tempa útoku s důrazem na tankové a výsadkové svazky.

K hlavním úkolům ženíjního zabezpečení kromě úpravy cest bude patřit odtarasování. Význam odtarasování se projeví hlavně při zahájení útočné operace frontu v počátečním období války, jestliže měl nepřítel možnost zřídit rozsáhlejší systém zátarasů před obrannými postaveními a pásmy anebo tehdy, jestliže obdobná opatření byla připravena v hloubce obrany. V soudobých bojových podmínkách lze předpokládat, že útočící vojska se budou setkávat hlavně se zátarasy usměrněnými do důležitých komunikačních uzlů a se zátarasy zřízenými až v průběhu vedení operace.

Proto se zdá účelným mít ženíjní jednotky ve větších organických celcích, s hlavním zaměřením na úpravu a odtarasování potřebných cest pro manévry prvních sledů. Tvorbou větších celků by nejen zjednodušilo velení ženíjním jednotkám, ale umožňovalo by je soustředit na nejdůležitější úkoly ženíjního zabezpečení. Z uvedeného vyplývá, že nejnižší jednotkou nebude již pravděpodobně ženíjní družstvo, pohybující se v sestavě některé tankové nebo motostřelecké roty, ale bude to ženíjní četa v sestavě tankového nebo motostřeleckého praporu. Tato ženíjní četa bude především zabezpečovat praporeční cestu. V případě zjištění zátarasů, bude pak podle potřeby vysílat jednotku, zhruba v síle družstva, s úkolem razit průchody v zátarasech. Bude tomu hlavně tehdy, jestliže útočící vojska budou nucena se rozvinout do bojové sestavy a nebude-li zóna nepřátelských zátarasů obsazena předem vlastními výsadky.

Tato snaha o komplexnější zasazování ženíjních jednotek je zdůvodněna i tím, že v soudobých podmínkách boje je třeba, aby všechny druhy vojsk byly schopny svými silami a prostředky uvolňovat si cesty a provádět samovyprošťování.

Větší celky ženíjních jednotek umožní i jejich víceúčelové využití, které se nemohlo projevit u rozdrobených, úzce specializovaných jednotek. Víceúčelové použití ženíjních jednotek vyžaduje však i vhodné materiální zabezpečení. Ženíjní jednotky musí nejen dobře zabezpečit rychlý postup úpravou cest a ražením průchodů v zátarasech, ale musí být schopny provádět zatarasování při odražení protiuđerů nepřítel.

Vedle hlavních úkolů ženíjního zabezpečení, které zabezpečují vysoké tempo útoku je třeba, aby i ostatní úkoly ženíjního zabezpečení vytvořily pro plnění hlavních úkolů příznivější podmínky.

Tak například ženíjní průzkum bude třeba organizovat zcela jinak, než tomu bylo dříve. V soudobých bojových podmínkách stává se průzkum daleko aktivnějším a jeho těžiště je přenášeno hlavně do týlu nepřítel. Průzkum v týlu nepřítel organizoval dříve převážně front, ale v soudobých bojových podmínkách bude průzkum v týlu nepřítel provádět front, armáda i divize. Toto opatření si vynucuje sám charakter vedení bojové činnosti (větší hloubky úkolů svazků a svazů, boj zpravidla na samostatných směrech, podstatné zkrácení doby na získání zpráv). Jestliže se dříve ženíjní průzkum omezoval pouze na zjišťování opatření nepřítel, pak v současné době budou ženíjní průzkumné jednotky provádět i ničení atomových a raketových zbraní, zjistí-li jejich postavení.

Ženíjní průzkum organizovaný frontem bude vysílán postupně do celé hloubky frontu s cílem zjistit takové údaje, které jsou nezbytné k zabezpečení účelného splnění hlavních úkolů frontu, do prostoru důležitých průchodů přes přirozené překážky. Ženíjní průzkumné skupiny vysílané frontem do týlu nepřítel budou působit samostatně nebo v sestavě jednotek zvláštního určení.

Velký význam pro zabezpečení vysokého tempa útoku při rozvíjení útočné operace frontu v hloubce obrany nepřítel, bude mít i rychlý přechod přirozených překážek. Půjde především o řeku, o které se bude zpravidla opírat obranný systém nepřítel. Na vytvoření příznivých podmínek k plynulému překonání vodní překážky budou se podílet hlavně taktické a mnohdy i operační výsadky a předem odřady svazků prvního sledu.

Při organizaci násilného přechodu vodního toku z chodu budou v rámci frontu organizovány téměř všechny druhy přepravišť. Rozhodující význam budou mít přepraviště brodová a mostová. Přepraviště přívozová budou využívána hlavně na širokých řekách.

Při násilném přechodu vodního toku z chodu budou vojska překonávat řeku s ohledem na charakter přístupů k řece, buď na široké frontě na obrněných transportérech nebo na určených přepravištích.

Jestliže například dříve pro divizi prvního sledu postačil jeden most, pak soudobé bojové podmínky vyžadují, aby pro divizi prvního sledu byly zřízeny 2 až 3 mosty o únosnosti 60 t.

V úseku násilného přechodu tankové divize mohou být zřízeny 2 až 3 přepraviště mostová, 3 až 4 přepraviště brodová nebo podvodní, 3 až 4 přepraviště plavidlová, na kterých se budou přepravovat motostřelecké jednotky na obrněných transportérech a konečně 1 až 2 přepraviště obojživelných vozidel o únosnosti 10 tun.

Mimo to bude mostová přepraviště zřizovat armáda i front, hlavně na směrech přechodu operačních záloh. V prvním období budou těchto přechodů využívat hlavně divize prvního sledu. Mimo uvedená přepraviště mohou být v rámci frontu zřízena ještě dvě přepraviště samohybných obojživelných přívozů o únosnosti 50 tun.

Soudobé mostové soupravy umožňují zřídit mostové přepraviště přes středně širokou řeku v době kolem 30 minut. Aby mohla být zahájena okamžitá stavba mostu, je třeba mostní soupravy začleňovat přímo do sestavy za předsunutý odřad nebo do čela hlavních sil. K urychlení stavby mostů bude používáno i prostředků letectva, hlavně vrtulníků MI-6, které budou přímo vestavovat jednotlivé články mostu. Včasné vysunutí mostních souprav k řece řeší se i pomocí tzv. „zelené ulice“, potřebné pro rychlý přesun mostových souprav.

Pokud jde o zesilování armád a svazků přepravními prostředky, je nutno vycházet z toho, aby každý svazek, který bude překračovat řeku, byl mostními soupravami zabezpečen tak, aby nemusel jimi provádět v průběhu dne žádný manévr. Takový manévr byl v soudobých podmínkách nereálný.

Proto každý svazek prvního sledu armády bude třeba zesílit zhruba jednou pontonovou rotou se $\frac{2}{4}$ mostové soupravy JMS. Rozsah zesílení bude závislý na počtu překračovaných překážek v průběhu jednoho dne a na jejich charakteru. Při překračování jednotlivých řek budou především využívány posilové mostní soupravy, které po přechodu svazků prvního sledu budou postupně přecházet opět do zálohy armád a frontu. Toto bude vyhovovat i tomu požadavku, aby mosty na plovoucích podporách byly nahrazovány mosty nízkovodními. Tento úkol budou plnit hlavně pontonové jednotky armád a frontu. Počet nahrazených mostů bude záviset na počtu os určených pro přesun operačních záloh nebo na počtu armádních přísunových a odsunových cest.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ ZASAZENÍ DRUHÉHO SLEDU FRONTU

Druhý sled frontu může být tvořen vševojskovou armádou. Při jeho zasazení může dojít k podstatnému přeskupení sil frontu, aby byla zabezpečena co největší úderná síla. Při přeskupování může dojít k podřízení některých tankových divizí prvního sledu armád, armád druhého sledu. Se zřetelem na možné přeskupení svazků je nutné plánovat i příslušná ženijní opatření, která by zabezpečila úspěšné zasazení armády druhého sledu. Pro štáb náčelníka ženijního vojska frontu bude toto období zvláště náročné, poněvadž i armády prvního sledu frontu budou v tomto období dostávat úkoly pro pokračování v útočné operaci, aniž by u nich došlo k jakékoli operační přestávce.

Armáda druhého sledu bude se zpravidla přesunovat z jednoho prostoru rozmístění do druhého prostoru tak, aby během poslední noci dosáhla plánované čáry zasazení. Tento prostor bývá zpravidla vzdálen od plánované čáry zasazení 75 až 100 km.

Ženijními silami frontu bude nutno zabezpečit armádu druhého sledu až na plánovanou čáru zasazení. Aby bylo zasazení provedeno v požadovaném čase, je nutno v rámci ženijního zabezpečení organizovat tato opatření:

- úpravu komunikací až na čáru zasazení;
- ženijní průzkum k získání potřebných údajů, nutných k zabezpečení činnosti armády druhého sledu;
- zesílit armádu druhého sledu potřebnými silami a prostředky se zřetelem na charakter úkolu, který bude armáda druhého sledu frontu plnit;
- plnit úkoly v rámci operačního maskování.

Na úpravě komunikací se budou v podstatě podílet armády prvního sledu frontu. Poněvadž úprava silniční sítě bude probíhat v průběhu vedení útočné operace, bude se odpovědnost za úpravu často měnit. Je proto třeba, aby štábem frontu byla odpovědnost složek neustále upřesňována. Poněvadž může dojít ke změně čáry zasazení i směru zasazení armády druhého sledu, je nutno, aby k úpravě komunikací potřebných pro přesun na čáru zasazení, byla připravena i armáda druhého sledu.

Pro každou divizi prvního sledu armády druhého sledu se určuje pásmo přesunu o šířce 10 až 12 km, ve kterém se využívá všech cest pro přesun. Ve středoevropských podmínkách lze v tomto pásmu zabezpečit 3 až 4 vyhovující osy přesunu.

Jak již bylo uvedeno, úpravu těchto cest bude provádět front tak zvaným teritoriálním systémem. Tento systém úpravy silniční sítě umožní i široký manévr přesunujících

se vojsk v případě vyřazení některého úseku na osách přesunu. Při přesunu armády druhého sledu na čáru zasazení, soustřeďují se ženíjní jednotky a útvary, které odpovídají za úpravu určitého prostoru nebo směru v těch místech, která jsou nejcitlivější. Proto budou tyto jednotky a útvary soustřeďovány hlavně v prostorech důležitých horských průsmýků a přechodů přes přirozené překážky. Potřebné údaje do doby zasazení armády druhého sledu získávají ženíjní průzkumné jednotky frontu.

Operační maskování bude zaměřeno na oklamání nepřítele pokud jde o počty svazků, jejich typ a hlavně pokud jde o směr jejich zasazení. Snahou bude usměrnit úderý nepřítele do klamných prostorů svazků.

Jakými ženíjními silami a prostředky bude armáda druhého sledu zesílena, bude záviset na úkolu, který bude plnit. Při rozpočtu sil a prostředků je nutno především vycházet z požadavku, aby každá divize prvního sledu byla zesílena nejméně jedním ženíjním praporem v závislosti na úkolu, který bude tento svazek plnit.

Je nutno si uvědomit, že armáda druhého sledu bude plnit hlavní úkol frontu a její zesílení ženíjními silami a prostředky musí být provedeno i na úkor ostatních úkolů ženíjního zabezpečení.

Posilové ženíjní útvary a svazky musí být armádě druhého sledu přiděleny nejpozději v posledním prostoru rozmístění, před přesunem na čáru zasazení.

Ženíjní zabezpečení na čáře zasazení bude spočívat hlavně ve vytvoření průchodů a v ochraně útočného uskupení armády druhého sledu manévrem zátarasy. Poněvadž k zasazení armády druhého sledu dochází v operační hloubce obrany nepřítele, bude i zde jeho systém zátarasů poměrně řídký. Bude se tedy jednat hlavně o odčarování jednotlivých silničních směrů, nebude-li čára zasazení zvolena bezprostředně před některým z obranných postavení nepřítele. Odčarování na čáře zasazení budou provádět ženíjní jednotky armád prvního sledu a v některých případech i ženíjní jednotky armády druhého sledu.

Zabezpečení svazků armády druhého sledu manévrem zátarasy na čáře zasazení musí být především zabezpečováno pohyblivými odřady zatarasovacími armády druhého sledu. Zabezpečení se však účastní pokud možno i pohyblivé odřady zatarasovací frontu. Pohyblivé odřady zatarasovací se vysunují předem na směry, které se předpokládají přehradit. Po zasazení armády druhého sledu začínají se opět na určené místo v sestavě.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ ODRAŽENÍ PROTIÚDERŮ NEPŘÍTELE V PRŮBĚHU ÚTOČNÉ OPERACE FRONTU

Důležitým úkolem, který v podstatné míře přispěje ke splnění cílů útočné operace frontu i k dodržení plánovaného tempa útoku, bude úspěšné odrazení protiúderu operačních záloh nepřítele.

Tento úkol je tím významnější, že vojska, která vyšla do operační hloubky obrany nepřítele budou plnit různorodé úkoly.

Tak například některé svazky budou pronásledovat ustupujícího nepřítele, jiné budou prolomovat spěšně zaujatou obranu a některé budou odrážet protizteče. Svazky a armády, které budou útočit na jednotlivých směrech bez vzájemného styku, budou mít většinu sil v prvním sledu. Toto vše bude vytvářet příznivé podmínky pro provedení protiúderu operačními zálohami nepřítele.

Odražení protiúderu operačních záloh účastní se ženíjní vojsko hlavně manévrem zátarasy.

Jak již bylo řečeno dříve, mají-li sehrát zátarasy významnou úlohu při odrazení protiúderu operačních záloh, je nutno jejich použití řešit aktivními způsoby. Zatarasování při odrazení protiúderu může být organizováno několika způsoby:

- zatarasováním komunikačních směrů v týlu nepřítele, po kterých se přesunuje protiúderné uskupení;
- manévrem zátarasy na směrech, kde se projeví hlavní úsilí nepřítele;
- vytvářením statických zátarasů v prostorech důležitých komunikačních uzlů a přechodů přes důležité terénní překážky; pokud možno na celou hloubku té části sestavy frontu, která bude při dočasném přechodu do obrany zabráňovat pronikání svazků protiúderného uskupení nepřítele.

Zřízené zátarasy musí být účinnou překážkou pro vojska nepřítele a v žádném případě nesmějí znemožňovat manévr vlastních vojsk. Zatarasování komunikačních směrů v týlu nepřítele musí umožňovat vlastním vojskům iniciativu a získat potřebný čas k dosažení vhodných prostorů (obránných čar), pro vedení střetného boje. Naproti tomu musí

brzdit postup protiúderného uskupení nepřítel a to především v místech vhodných k ničení zbranění hromadného ničení.

Ničení cest v týlu nepřítel bude prováděno v celém pásmu přesunu protiúderného uskupení nepřítel s cílem přerušit všechny paralelně jdoucí komunikace. Zatarasování v týlu nepřítel bude organizováno hlavně frontem. Kromě ženijních jednotek a útvarů frontu, budou se na tomto úkolu podílet i ženijní jednotky a útvary armád a divizí. Tyto jednotky budou do týlu nepřítel vysazovány buď jako samostatný padákový výsadek nebo společně s jednotkami výsadkovými, což bude obvyklý způsob.

Při přehrazování směrů manévrem zátarasů v sestavě vlastních vojsk, je nutno dosáhnout potřebných hustot protitankových zátarasů, jako při vedení obranného boje. Aby bylo těchto hustot dosaženo, je nutno organizovat manévr zátarasů na všech stupních.

U praporů prvního sledu to budou ženijní jednotky, které provádějí doprovod tankových a motostřeleckých jednotek; u pluků ženijní jednotky začleněné do protitankových záloh a ženijní zálohy; u divizí, armád a frontu pohyblivé odřady zatarasovací, popřípadě i ženijní zálohy. Zatarasování se účastní i odřady k zabezpečení pohybu na těch cestách, jejichž úpravu provádějí a dále i ženijní jednotky, vyčleněné pro plnění jiných úkolů, které však v daném okamžiku nejsou rozhodující. Tak se zatarasování mohou účastnit i pontonové jednotky.

Z uvedeného vyplývá i zdůvodnění požadavku na víceúčelové použití ženijních jednotek na všech stupních. Zatarasování bude prováděno v těsné součinnosti s protitankovými zálohami. Zátarasů budou zřizovány na takovou vzdálenost, aby umožnily těmto zálohám co neúčinnější ničení pronikajících tanků nepřítel. Tato vzdálenost bude především záviset na druhu protitankové zálohy. U bezzákluzových kanónů nebo dokonce klasického protitankového dělostřelectva, budou zátarasů zřizovány zpravidla na vzdálenost $\frac{2}{3}$ účinného dostřelu těchto zbraní.

Jestliže však protitankové zálohy budou vybaveny protitankovými řízenými střelami, které bezpečně působí do vzdálenosti kolem dvou kilometrů, pak rozmístění zátarasů bude ovlivněno požadavkem, aby zátarasů byly dobře viditelné z palebných postavení. Orientačně lze uvažovat se vzdáleností $\frac{1}{3}$ — $\frac{2}{3}$ účinného dostřelu protitankových řízených střel.

Nebude-li zatarasování provedeno v součinnosti s protitankovými zálohami, pak je nutno zátarasů zřizovat ve vzdálenosti zhruba od 50 do 400 m před postavením jednotek a útvarů, které přešly dočasně do obrany.

Zavedením řízených protitankových střel do protitankových záloh, se zvýšila účinnost a možnost manévru. Protitankové zálohy vybavené protitankovými řízenými střelami mají v současné době stejné manévrovací možnosti, jako pohyblivé odřady zatarasovací.

Po odražení a obklíčení protiúderného uskupení nepřítel bude nutno přikročit ihned ke zřizování zátarasů na vnějším i na vnitřním okruhu obklíčení. Půjde zde hlavně o systém zátarasů zřízených manévrem zátarasů. Použití pohyblivého odřadu zatarasovacího frontu na vnějším, či na vnitřním okruhu obklíčení bude záviset od konkrétní situace nepřítel.

Organizace ženijního zabezpečení útočné operace frontu klade na štáb náčelníka ženijního vojska frontu vysoké požadavky. Zvýšil se počet a rozsah úkolů ženijního zabezpečení, ale doba na jejich provedení se zkrátala téměř na polovinu. Úkoly ženijního zabezpečení je nutno plnit nepřetržitě vzhledem ke způsobu vedení útočné operace. Veškerá činnost náčelníka ženijního vojska frontu při plánování operace a v jejím průběhu musí být zaměřena k dosažení vysokého tempa útoku vojsk.

Toho je možno dosáhnout jen účelnou organizací úkolů ženijního zabezpečení, předvidáním možného vývoje situace a ve spolupráci ženijního vojska se všemi druhy vojsk, hlavně se svazky tankovými a výsadkovými. Manévr ženijními silami a prostředky je nutno snížit na nejmenší míru. Všechny ženijní práce je zapotřebí komplexně mechanizovat a ženijní jednotky, útvary a svazky používat víceúčelově. Jen tak bude zabezpečena těsná součinnost v boji, která je jedním z předpokladů k dosažení úspěchu.